

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 16. septembra 1857.

Senic ne loviti in moriti.

Med vsemi pticami je senica našim vertom in sadnemu drevju najkoristniša; nobena ptica ne pokonča in ne zmanjša bolj gosenc in družih škodljivih merčesov po naših vertih, kakor ravno senica. Ona je gotovo najpridniša med vsimi pticami, in pobira celi dan gosence, červice, jajčka itd. škodljivih merčesov, od katerih se živi. Ona je tako rekoč že od Boga vstvarjena, da škodljivce iz naših vertov trebi.

Gotovo je, da ondi, kjer senice nimajo toliko sovražnikov, se tudi merčesi po vertih in sadnem drevju tako pogostoma ne množé, ker jih one proti poberejo in potrebijó; torej jih ne gré tako neusmiljeno loviti in daviti, kakor radi mestni postopači ž njimi ravnaajo.

Res je, da je sém ter tjé dovelj sadjorejcov, ki senice in enake ptičice zagovarjajo in njih korist spoznajo, in ni davnaj, kar se je iz Berolina na Prajsovskem po dolgem in širokem priporočevalo, da naj se po drevju sadnih vertov valivnice ali godivnice senicam in enakim ptičicam napravljajo, in v sadonosnice privabljujejo. Tù in tam se tudi taki gospodarji dobé, ki jim po svojih vertih raznega zobanja nastavljajo in v svoje verte vabijo.

Prav bi bilo, če bi se tudi pri nas jelo tako ravnati, da bi se jim po sadnih drevesih valivnice napravljale, ker se duplja po gojzdnih drevesih, kjer senice najraji gnjezdijo, od leta do leta bolj po redkoma nahajajo.

Z zobanjem jih v naše verte vabiti, se nam ne zdí tako važna in gotova reč, ker senice so kakor tatice; kjer senica zerno, naj je kakoršno koli, dobí, zleti urno preč, in ne ostane in ne zoblje na mestu, kakor drugi tiči; ampak izluši zerno za zernom in odleti v drug kraj ž njim.

Najbolj koristne so senice pa pozimi na naših vertih, kjer je drevje goló in brez perja, kjer veliko ložeje po mešičkih in jajčkah stikujejo, kakoršnih veliko več potrebijó, kakor o drugih letnih časih. Tam pa, kamor senice in enaki ptički ne dojdejo, gosence cele verte končajo. Ni tedaj prav takih ptičkov, ki so naši veliki dobrotniki, loviti in jih moriti. Temveč le privaditi jih moramo v verte, da nam bodo drevje, dar božji, gosenc čistili. Hvaliti moramo Boga, da nam je te pridne živalice vstvaril, brez katerih bi se gosence in drugi merčesi tako pomnožili, da bi mi kaj malo sadja okusili, kar bi ga gosencam ostalo.

Če jih pa poloviš,
Nič sadja ne dobiš,
Merčesi ga snedó!
Ne hrušk ne sliv
Ne boš dobil,
In glad pestil te bó!

K.

Nekoliko o stanju kmetijstva in obertnijstva na Krajskem. *)

Življenje narodov, njih telesno in duševno blagostanje, se je od nekđaj po posebnih prigodljajih ravnalo, katerih nam

*) Po „Andeutungen, wie und von wem die Realschule zu beachten und zu benützen sei“ itd. iz letošnega letnika ljublj. realke.

zgodovina do današnjih dní toliko razkazuje, da bi nemo-goče bilo jih vse naštetí. Pazljivi bravci so v sestavku „Nekoliko iz zgodovine znajdb sploh“ se seznanili z občnimi pogodbami za napredovanje in omiko narodov.

Kakor pretečeni časi imajo tudi današnji marsikaj pokazati, kar bo v zgodovini z zlatimi čerkami neizbrisljivo zapisano ostalo. Pa to ni več last le posamnih ljudi, kakor v starih časih. Kar enem hasne, mora biti last vsih, kateri so sploh ugodni, se tega udeležiti.

Najvažneje in v vse razmere občnja segajoče iznajdbi naših dní ste iznajdbi hlapa in električnega telegrafa. Hlap in telegraf že gospodarita v naši deželi. Ali nam v korist ali škodo, bo pred vsem na nas ležalo. Treba je te čuda sedanjih časov razumiti in spoznati; še le potem nam bodo te naprave ubogljivi služabniki. Da se pa to zgodi, nam je pred vsem treba, moči spoznati, ktere so v naravi skrite. Pač premalo smo se doslej prizadevali, teh znanost si pridobiti, ker smo sploh mislili, da bomo mogli tudi brez njih izhajati. Pa kakor na zemlji sploh nič pri starim ne ostane, tako so se tudi naše razmere premenile, ja skoraj naenkrat sprevergle.

Slednji vé, da so bile krajske dežele od nekđaj vrata za občnje narodov juga in severja, ne samo avstrijskih, temuč tudi srednje Evrope. Tù so popotniki zavoljo posebne lastnosti svetá, kateri eno samo veliko cesto pripustí, kakor v soleski vkup vréti. Dalje se stikajo tù trije veliki narodi; kateri si svoje izdelke uzajemno pošiljajo. Slovenski anrod ima zlasti kmetijske, nemški obertnijske, italijanski pa izdelke in pridelke južnih deželá izmenjevati. K temu pride še tako blizo ležeče mesto Terst, iz kterega pot po suhem samo skozi Krajsko pelje. V tacih okolišinah ní moglo drugače biti, kakor da je velik del prebivavcev naše dežele se zgolj s prevaževanjem blaga in s kupčijo pečal. Drugi del prebivavcov se živi z obdelovanjem zemlje, en del pa z obertnijo, kakor sploh v vsaki omikani deželi.

(Dalje sledi.)

Nekoliko iz zgodovine iznajdb sploh.

(Dalje.)

XI.

Svetilnice (laterne) so imeli že v najstarejih časih. Tudi vojaki so jih nosili sabo ponoči potovaje. Pa laterne kakor lampe so današnje dní silno popravili. Angležu Davy-u, kateri je tudi na Krajskem dalj časa živel in kateri je toliko koristnih reči iznajdel in izmislil, bo rudarjem v hvaležnem spominu živel za lampo, s ktero smejo zdaj brez skerbí po jamah po svojih opravilih hoditi.

Olikane (lakirane) reči za marsiktero rabo so imeli Japanci in Kitajci že davnej. Evropejci, zlasti Angleži in Nemci, so pa v izdelovanju takega blaga, posebno kar lepost utiče, silno dalječ prišli.

Svetilnike za varnost mornarjev so imeli že stari. Današnji so memo unih, se vé da, veliko popolnejši, kakor sploh toliko reči. V 14. stoletji se iznajdli kompas, kateri kaže na morji enako in še bolj varno pot, kakor svetilniki. Ako so vedli že stari Kaldejci, Egipčani in Kitajci s sonč-